

Justine Honoré, Stéphanie Guillemet, Anna Czajkowska-Błaziak

Dom Rodziców, Brest, Francja

Dziecko Krzywdzone : teoria, badania, praktyka 12/2, 75-87

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Dom Rodziców, Brest, Francja

Dom Rodziców to nowy typ wsparcia edukacyjnego dla rodzin zamieszkających w Breście i jego okolicach, w północno-zachodnim rejonie Francji. Dom powstał w 2009 roku i jest otwarty dla wszystkich rodziców potrzebujących pomocy, wsparcia czy wysłuchania, w tym także dla tych znajdujących się w najtrudniejszych sytuacjach życiowych. Profesjonaliści nie serwują tam teorii dotyczących wychowywania dzieci, ale proponują schemat rodzicielstwa, którego celem jest umożliwienie rodzicom stworzenia dzieciom odpowiednich warunków życia i właściwej stymulacji. Projekt skupia się na wczesnej interwencji i profilaktyce, wykorzystując kompetencje rodziców i zachęcając do solidarności społecznej. Partnerami i interesariuszami projektu są władze lokalne i miejscowe organizacje.

Organizacja zgłaszająca: Krajowa Federacja Stowarzyszeń na rzecz Ochrony Dzieci (CNAPE)¹, której członkiem jest Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Dzieci, Młodzieży i Dorosłych z Finistère (sauvegarde de l'enfance, de l'adolescence et des adultes du Finistère)².

Dane kontaktowe: Justine Honoré, kierownik ds. technicznych, CNAPE: j.honore@cnape.fr; Stéphanie Guillemet, koordynator projektu: s.guillemet@adsea29.org

We współpracy z Mariette Legendre, ATDQM³.

SŁOWA KLUCZOWE:

RODZICE, WSPARCIE, RODZICIELSTWO, INTERWENCJA, PROFILAKTYKA, KOMPETENCJE

I. Podstawowe informacje

Ramy teoretyczne/konceptualne

Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Dzieci, Młodzieży i Dorosłych z Finistère założyło Dom Rodziców korzystając ze wsparcia instytucji zajmujących się rodzicielstwem i wspieraniem rodzin⁴. Celem jego istnienia jest promowanie nowego typu wsparcia edukacyjnego dla rodzin z okolic Brestu. Dom Rodziców otworzył swe podwoje 20 października 2009 r., początkowo na 14-miesięczny okres próbny. Dom „zorganizowano w oparciu o różne doświadczenia zawodowe i prywatne, ale główną przyświecającą mu zasadą jest przekonanie, że rodzice jako pierwsi edukatorzy dziecka są odpowiedzialni za jego wychowanie, powinni więc otrzymywać wsparcie rozwijające ich kompetencje i zachęcające do solidarności społecznej. Etos Domu Rodziców opiera się na afrykańskim przysłowiu: „Aby wychować dziecko, potrzeba całej wioski”.

Historia

W 2004 roku kilku profesjonalistów zatrudnionych w różnych instytucjach socjalnych i placówkach ochrony zdrowia stworzyło grupę roboczą i zobowiązało się stworzyć miejsce dla rodziców i dzieci, które byłoby odpowiedzią na problemy napotymane przez nich najczęściej w codziennej

¹ www.cnape.fr/fr/unasea_missions.html

² www.adsea29.org/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=54

³ www.atd-fourthworld.org/-Who-are-we-.html - <http://www.atd-fourthworld.org/-France,304-.html>

⁴ Zob. kolejny punkt — „Historia”.

praktyce. Chodziło przede wszystkim o możliwość wspierania rodziców i realizowania działań promujących solidarność społeczną w zakresie umiejętności rodziców. Grupa robocza wyodrębniła podstawowe problemy doświadczane przez rodziny i przeanalizowała możliwe rozwiązania.

Zmieniające się uwarunkowania gospodarcze i społeczne coraz częściej prowadzą do osamotnienia, cierpienia i ubóstwa, które dotyczą także dzieci. Rodziny w wielkich miastach stają się coraz bardziej wyizolowane; rośnie dystans między pokoleniami; coraz większa liczba par żyje w separacji itd. Rodziny znajdują się w coraz trudniejszej sytuacji materialnej. Wiadomo też, że bieda odbija się nie tylko na stanie zdrowia rodziców i dzieci, ale wpływa też na zaangażowanie dorosłych w życie lokalnej społeczności, osiągnięcia szkolne dzieci, relacje między rodzicami a dziećmi i jakość rodzicielstwa w ogóle.

Małe dzieci wychowywane w ubóstwie mają mniejszy dostęp do wczesnej edukacji. Co więcej, ich rodzicom brak często w zakresie edukacji punktów odniesienia z własnego dzieciństwa. Zdarza się, że czują się tym zawstydzeni i oddalają się od społeczeństwa. Nie oznacza to jednak, że nie mają czym się podzielić i nie mają umiejętności, które można by rozwijać. Rodzice poczuć się mniej osamotnieni, kiedy będą traktowani z szacunkiem, będą słuchani i akceptowani przez innych.

W lutym 2007 roku członkowie grupy roboczej spotkali się z przedstawicielami Stowarzyszenia na rzecz Ochrony Dzieci, Młodzieży i Dorosłych z Finistère oraz z wiceprzewodniczącym administracji regionu, aby zainicjować prace nad organizacją projektu.

Władze regionu (Conseil Général du Finistère), miejscowe biuro opieki społecznej dla rodzin Nord Finistère oraz miasto Brest są teraz partnerami projektu i sygnatariuszami porozumienia podpisanego w maju 2010 r. Porozumienie o partnerstwie odnowiono w styczniu 2011 roku, aktualizując cele poszczególnych partnerów z uwzględnieniem przeprowadzonej wspólnie ewaluacji projektu.

Grupa docelowa

Od początku swego istnienia Dom Rodziców przeznaczony był dla przyszłych rodziców oraz rodziców dzieci w wieku 0–5 lat. W 2011 roku grupę docelową poszerzono do rodziców dzieci w wieku 0–12 lat. Projekt świadczy usługi dla wszystkich rodziców potrzebujących wsparcia, pomocy lub szukających kogoś, kto ich wysłucha. Jest to podejście uniwersalne, zaspokajające różnorakie potrzeby (szkoła, życie codzienne, ciąża, adopcja, relacje dzieci/rodzice itd.).

Dostępność

Dom Rodziców zorganizowano w taki sposób, aby każdy rodzic w potrzebie mógł skorzystać z jego usług; i tak np. godziny otwarcia są dopasowane do wymogów pracujących rodziców. Działania komunikacyjne i promocyjne realizowane są przez inne organizacje, w tym ośrodki socjalne, poradnie psychologiczne, organizacje pozarządowe prowadzące dożywianie, szpitale i szkoły. Komunikacja prowadzona jest możliwie szeroko, aby dotrzeć do wszystkich grup społecznych i kulturowych.

Cele

Dom Rodziców skupia pod jednym dachem usługi dotyczące wsparcia rodziny i wychowywania dzieci, co pozwala rodzicom rozwijać swoje umiejętności i wykorzystywać je w życiu codziennym.

Zasadnicza działalność Domu sprowadza się do wspomagania rodziców we współpracy ze wszystkimi okolicznymi organizacjami pomocowymi. Jest to element sieci wsparcia rodzicielskiego prowadzonej przez biuro opieki społecznej dla rodzin we współpracy z dziesięcioma innymi organizacjami (NGO, ośrodkami socjalnymi, poradniami psychologicznymi). Przyświecają mu 3 główne cele:

- 1) przełamywanie izolacji rodziców,
- 2) rozwijanie umiejętności rodziców,
- 3) organizowanie socjalizacji rodzin.

Dom jest placówką profilaktyki pierwszorzędowej. Jest to miejsce wymiany informacji, słuchania innych i bycia razem. Celem jest wspieranie rodziców z pomocą profesjonalistów i innych rodziców. Misja profesjonalistów polega na promowaniu dobrostanu dzieci i kreowaniu poczucia odpowiedzialności u rodziców, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb. Inicjatywy realizowane przez Dom opierają się na zasadzie wspólnego działania z wykorzystaniem umiejętności poszczególnych osób (rodziców, dzieci i profesjonalistów).

Cele drugorzędowe to:

- pełnienie roli narzędzia profilaktyki pierwszorzędowej,
- stworzenie miejsca do wymiany doświadczeń i bycia wysłuchanym w serdecznej atmosferze,
- wspomaganie rodziców przy udziale profesjonalistów i innych rodziców,
- stworzenie grupy mieszanej pod względem pochodzenia społecznego i kręgu kulturowego,
- dbanie o socjalizację dzieci i rodziców,
- wspieranie rodziców na poszczególnych etapach życia dziecka i na etapie separacji,
- działanie w tempie dopasowanym do potrzeb dziecka,
- dawanie rodzicom poczucia odpowiedzialności,
- przystosowywanie działania do indywidualnych potrzeb każdej rodziny,
- pracowanie z rodzicami w zakresie ich konkretnych potrzeb i w ich własnym tempie.

Profesjoniści pracujący w Domu nie nauczają konkretnej teorii dotyczącej wychowywania dzieci, tylko proponują szerokie ramy rodzicielstwa. Ich rolą jest przyjęcie rodziców, wysłuchanie ich, zaproponowanie wsparcia i promowanie komunikacji. Kluczowe jest zrozumienie potrzeb rodziców i realizowanie działań w kontekście istniejącej relacji rodzic–dziecko. Główny cel to promowanie dobrostanu rodzin, a w szczególności jakości relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi. Dom przeznaczony jest dla rodziców, a nie tylko dla dzieci.

Działania

W Domu Rodziców realizowane są różnorodne inicjatywy:

- **Wolny czas rodziców i dzieci.** Trzy razy w tygodniu, Dom otwiera swoje drzwi przed rodzinami z dziećmi do lat 6. W każdy wtorkowy wieczór i w jedną sobotę w miesiącu organizowany jest czas wolny dla dzieci, na który zapraszane są całe rodziny. Rodzice i dzieci mogą się razem bawić, mogą się spotkać z profesjonalistami i innymi rodzinami. Jest to okazja do nieformalnej edukacji.
- **Warsztaty dla rodziców z udziałem dzieci lub bez,** niezależnie od ich wieku. Rodzice spotykają się w małych grupach. Warsztaty są prowadzone przez rodzica, wolontariusza lub profesjonalistę. Zajęcia dotyczące sztuki lub kultury są okazją do utwierdzenia się w swoich umiejętnościach, zwiększają zaufanie i dają przestrzeń do ekspresji. Warsztaty

są z dużym powodzeniem organizowane od samego początku istnienia Domu. Na początku niektórzy rodzice przychodzą na zajęcia z dziećmi, przy okazji kolejnego warsztatu spotykają się z profesjonalistami i innymi rodzicami. W czasie warsztatów podtrzymywane są codzienne zwyczaje, takie jak drzemka dla dzieci czy godziny posiłków.

- **Indywidualne wsparcie dla rodziców** to pomoc w ich w obowiązkach życia codziennego (gotowanie, usypianie dzieci itd.). Jest to formalny czas na wsparcie społeczne i psychologiczne.
- **Spotkania informacyjne** organizowane w każdą środę wieczorem; rodzice spotykają się z profesjonalistami, są informowani o dostępnych świadczeniach, omawiają swoje potrzeby. Sesje są organizowane w taki sposób, aby były jak najłatwiej dostępne dla rodzin.
- **Działania zewnętrzne** organizowane przez inne instytucje lub przy okazji specjalnych imprez lokalnych.

Sposób realizacji działań

Dom Rodziców łączy edukację formalną i nieformalną, spotkania grupowe oraz wsparcie indywidualne. Większość działań realizowanych jest na terenie placówki, od czasu do czasu podejmowane są też inicjatywy we współpracy z innymi partnerami, odbywające się w innych miejscach (zob. punkt II).

Dom mieści się w dwupoziomowym mieszkaniu obejmującym sypialnię, kuchnię i łazienkę. Dzięki temu lokal sprawia wrażenie prawdziwego domu.

Udział rodziców i dzieci w planowaniu, organizacji, opracowywaniu, wdrażaniu, wspomaganiu i/lub ewaluacji praktyk

Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym często dystansują się od organizacji realizujących działania projektowe. Stowarzyszenie wzięło sobie za cel zintegrowanie rodziców i pracę z nimi na zasadzie partnerstwa. Dlatego przed spotkaniem z profesjonalistami, rodzice spotykają się we własnym gronie albo przy udziale wolontariusza z ATD 4th World, omawiają proponowane praktyki i działania oraz zasady organizacji Domu (godziny otwarcia, inicjatywy zewnętrzne itd.). Takie spotkanie odbywa się raz na kwartał. Grupy rodziców uczestniczyły też aktywnie w lokalnej imprezie dotyczącej rodzicielstwa (był to festiwal organizowany przez miasto Best dla rodziców w listopadzie 2010 roku).

Dom Rodziców promuje współuczestnictwo rodziców w następujący sposób:

- wspierając różne formy uczestnictwa: rodzice mogą przychodzić w dowolnym czasie i pracować nad swoimi projektami, kiedy chcą;
- uwzględniając opinie rodziców dotyczące projektów realizowanych przez nich w Domu Rodziców;
- utwierdzając rodziców w ich umiejętnościach poprzez codzienne aktywności oraz praktyczne warsztaty;
- angażując rodziców w spotkania z innymi rodzicami i z profesjonalistami.

Promowanie podejścia

Rodzice są informowani o projekcie za pośrednictwem innych organizacji lub profesjonalistów. Partnerami Domu są także szkoły (zob. punkt „Dostępność”).

Co tydzień Dom Rodziców rozpowszechnia wśród rodzin i partnerów (w szkołach, biurach i ośrodkach socjalnych, stowarzyszeniach itd.) harmonogram zaplanowanych działań.

Zapewnienie jakości

Jakość pracy realizowanej w Domu Rodziców gwarantują różne rozwiązania. Raz w tygodniu pracownicy Domu spotykają się i analizują stosowane praktyki oraz przygotowują harmonogram na nadchodzący tydzień. Pomocą służy im w tym psycholog, który wraz z nimi analizuje praktyki i słucha ich przemyśleń na temat sytuacji poszczególnych rodzin.

Funkcjonuje także tzw. rada życia społecznego, w której skład wchodzi rodzice. Rada spotyka się raz w miesiącu w celu omówienia podejmowanych aktywności, działań profesjonalistów i organizacji Domu. Co trzy miesiące rodzice i profesjonaliści odbywają wspólne spotkanie, w czasie którego dyskutują o pozytywnych i negatywnych doświadczeniach.

Co trzy miesiące, Dyrektor Wykonawczy Stowarzyszenia zwołuje radę zarządzającą, aby ocenić działania projektowe skupione na wsparciu dla rodzin i rodziców. W spotkaniach rady uczestniczą wszyscy interesariusze i partnerzy.

II. Świadczeniodawcy, pracownicy, praca zintegrowana

Agencje, organizacje, interesariusze i specjaliści biorący udział w planowaniu, organizowaniu, opracowywaniu, realizacji i/lub promowaniu danej praktyki

Działalność Domu Rodziców jest organizowana i rozwijana przez Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Dzieci, Młodzieży i Dorosłych z Finistère. Partnerami i interesariuszami projektu są także władze lokalne i inne organizacje, w tym jednostki administracyjne na poziomie regionu (Conseil Général du Finistère), miejscowe biuro opieki społecznej dla rodzin Nord Finistère oraz miasto (zob. powyżej punkt „Historia”). Poparcia projektowi udziela też organizacja ATD 4th World (zob. poniżej „Zaangażowany personel” i „Współpraca interdyscyplinarna i zintegrowane podejście”). Jak wspomniano wcześniej, co trzy miesiące Stowarzyszenie zwołuje spotkanie rady zarządzającej, która analizuje realizowane praktyki i rozważa ich dalszy rozwój.

Dom Rodziców wypracował też silne partnerstwa nie tylko z innymi okolicznymi organizacjami wspierającymi rodziców, ale też z lokalnymi stowarzyszeniami promującymi powszechne rodzaje wypoczynku⁵. Dom Rodziców angażuje się aktywnie w życie społeczności lokalnej, zaś różnorodność kulturowa i społeczna jest atutem, ponieważ nie dochodzi do stygmatyzacji żadnego z rodziców.

W jakim stopniu dana praktyka wykorzystuje doświadczenia władz lokalnych/NGO w zakresie świadczenia usług na rzecz rodzin i rodziców

Dom Rodziców to nowy typ wsparcia edukacyjnego oferowanego rodzinom z okolic Brestu; inicjatywa jego powstania wyszła w 2004 roku od grupy profesjonalistów reprezentują-

⁵ Od 2011 roku partnerstwo z „Association des bébés tritons brestois”, a także wspólne spotkania z „Maison Pour Tous du Valy Hir” oraz „Association Vers le Jardin”.

cych różne instytucje socjalne i placówki ochrony zdrowia (zob. powyżej punkt „Historia”). Placówka opiera się na wspólnym fundamencie zasad, ale została ukształtowana w oparciu o zróżnicowane doświadczenia zawodowe i osobiste.

Zaangażowany personel, wykształcenie i przygotowanie pracowników, dostępne poradnictwo i wsparcie

Pracownicy projektu to profesjonaliści i wolontariusze. Wsparciem służy personelowi pięć pracowników socjalnych i psycholog. Dwoje pracowników socjalnych specjalizuje się we wsparciu rodziny, dwoje zajmuje się edukacją specjalną, a jedna osoba pracuje przede wszystkim w dziedzinie edukacji małych dzieci. Projekt był początkowo prowadzony przez wolontariuszy, którzy są w nim nadal bardzo aktywni.

Od początku istnienia projektu jego aktywnym partnerem jest też międzynarodowy ruch ATD 4th World⁶. Wolontariuszka z ATD 4th World była jednym z członków oryginalnej założycielskiej grupy roboczej, a jej działania skupiały się przede wszystkim na zapewnieniu, by projekt był dostępny dla wszystkich rodzin, także tych w najtrudniejszych okolicznościach życiowych. ATD 4th World to ruch walczący z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, umacniający rodziny, aby miały większą kontrolę nad swoją przyszłością i aby przerwać międzypokoleniową transmisję biedy i wykluczenia społecznego. Te same wartości kształtowały nasz projekt, a współpracujący z nami profesjonaliści zostali przeszkoleni przez ATD 4th World przed otwarciem Domu. Celem była ocena stosowanych przez nich praktyk oraz rozwój nowych umiejętności, w szczególności w zakresie pracy z rodzinami w trudnych okolicznościach życiowych, wspierania rodziców i podnoszenia ich pewności siebie.

Ruch ATD 4th World nalegał, aby Dom Rodziców był miejscem wczesnej profilaktyki pierwszorzędowej, pozwalającym rodzicom stworzyć dobre warunki życia i odpowiednią stymulację dla dzieci, dzięki czemu unikają one umieszczenia w opiece instytucjonalnej. Ważne było też dotarcie do osób wykluczonych społecznie, w szczególności do rodziców żyjących w biedzie. Dużą wagę przykładano też do różnorodności społecznej i kulturowej. W tym kontekście konieczne było stworzenie elastycznego projektu, w którym rodzice mogliby uczestniczyć, a w razie konieczności także go zmieniać.

Kiedy projekt znajdował się w fazie rozwoju, ATD 4th World służyło wiedzą dotyczącą rodzin i dzieliło się doświadczeniami społecznymi i kulturowymi z pracy z rodzinami. Wykorzystywano tu trzy podstawowe zasady:

- 1) przestrzeganie podstawowych praw rodziny, w tym prawa do życia rodzinnego,
- 2) tworzenie społecznych i kulturowych więzi łączących wszystkie zaangażowane osoby,
- 3) opracowywanie projektów we współpracy z rodzinami.

Realizacja tych zamierzeń wymagała z jednej strony dogłębnej wiedzy na temat dzieci i dorosłych oraz ich historii i pochodzenia, z drugiej strony — zbudowania z nimi relacji opartej na zaufaniu.

Wolontariuszka ATD 4th World współpracująca z projektem ma dużą orientację w problemach nierówności doświadczanej przez dzieci; zna sytuację rodzin, których dzieci trafiają do instytucji opiekuńczych; ma świadomość obaw profesjonalistów oraz różnic w sposobach my-

⁶ www.atd-quartmonde.fr/La-Maison-des-parents-a-Brest.html

ślenia profesjonalistów i rodziców. Jest też przekonana, że dobrostan rodziców przekłada się na dzieci, a zmieniając praktyki profesjonalistów i modyfikując wsparcie dostępne dla rodziców w najbardziej niekorzystnych okolicznościach życiowych jesteśmy w stanie wydobyć ich umiejętności i doświadczenia.

Współpraca interdyscyplinarna i zintegrowane podejście

Profesjoniści reagują na potrzeby rodziców, a nie na decyzje sądów. W pierwszej kolejności wsłuchują się w zapotrzebowanie deklarowane przez rodzica i na tej podstawie wspólnie budują plan wsparcia.

Przedstawicielka ATD 4th World bierze regularny udział w projekcie. Pracuje z profesjonalistami, pomagając im integrować rodziny w najcięższym położeniu życiowym. Regularnie spotyka się z rodzinami, które chcą się zaangażować w organizację Domu.

Przed uruchomieniem projektu, w 2009 roku, zorganizowano wspólne szkolenie. Jego celem było lepsze poznanie i zrozumienie potrzeb osób w trudnych sytuacjach życiowych, co powinno się przekładać na lepsze relacje i skuteczniejszą współpracę pomiędzy potrzebującymi a profesjonalistami. Szkolenie trwało trzy dni i obejmowało wymianę wiedzy oraz praktyk. W sesjach szkoleniowych wzięło udział 14 pracowników socjalnych oraz 5 aktywistów ATD 4th World doświadczonych w pracy z osobami najuboższymi. Na zakończenie szkolenia jego uczestnicy opracowali listę uwarunkowań, których spełnienie przełożyłoby się na większą skuteczność ich pracy.

Partnerstwo pomiędzy ATD 4th World, a Domem Rodziców trwa nadal, wolontariusz ruchu spędza w placówce od 6 do 8 godzin w tygodniu.

Współpraca opiera się na sformalizowanym porozumieniu pomiędzy stowarzyszeniami, zakładającym następujące cele:

- umożliwienie rodzicom w trudnej sytuacji życiowej kontaktu z Domem i pełnego wykorzystania oferowanych przez Dom możliwości,
- stworzenie rodzicom warunków do posiadania własnego miejsca, swojej roli i okazji do współuczestnictwa,
- umożliwienie zaangażowanym osobom (rodzicom i profesjonalistom) wzajemnego poznania, tak aby podejmowane działania były w najlepszym interesie dziecka i rodziny realizującej swoje powinności rodzicielskie,
- zwiększenie uczestnictwa rodziców w spotkaniach projektowych.

Wolontariuszka regularnie spędza swój wolny czas w Domu, gdzie poznaje rodziny i buduje z nimi więź zaufania. Jest wówczas dostępna dla dzieci i rodziców, ale nie pełni roli profesjonalisty przyjmującego rodziców, oferuje raczej możliwość „serdecznego wysłuchania”. Nie odpowiada za opracowywanie projektów z rodzicami, informuje natomiast rodziców o comiesięcznych spotkaniach z innymi rodzicami, w których mogą uczestniczyć. W czasie tych spotkań, jak również spotkań pomiędzy rodzicami a profesjonalistami, wolontariuszka zachęca do dyskusji, daje każdemu szansę wypowiedzenia się, uważnie słucha, dostrzega wypowiedzi rodziców, ale pozostaje bezstronna. Ma pełnić rolę wspomagającą, ułatwić rodzicom wypowiadanie się i działanie.

III. Kontekst polityczny i wsparcie

Kontekst polityczny

Stowarzyszenie na rzecz Ochrony Dzieci, Młodzieży i Dorosłych z Finistère od ponad 70 lat promuje ideę „profilaktyki trzeciorzędowej”⁷ w świadczeniach na rzecz społeczności. Dom Rodziców jest rozwinięciem tej filozofii i promuje wczesną interwencję, w duchu ustawy o ochronie dziecka⁸ z 2005 roku.

Francuskie prawo od ponad 20 lat uznaje zasadniczą rolę rodzica w wychowaniu dziecka i promuje ideę wczesnej interwencji w środowisku rodzinnym. W latach 1984 i 1986 stosowne uregulowania prawne doprowadziły do uznania praw rodziny i sprawiły, że ochrona dziecka przestała się ograniczać do izolowania dziecka od rodziców. Na poziomie krajowym, w 1999 roku stworzono nowy rodzaj świadczeń, wraz z założeniem *réseaux d'écoute, d'appui et d'accompagnement des parents* (Sieci informacji, wsparcia i pomocy dla rodziców — REAAP), której celem było opracowywanie inicjatyw wspierających rodziców, w szczególności tych doświadczających biedy i wykluczenia.

Na poziomie lokalnym to jednostki administracji regionalnej (*conseil general — département du Finistère*) promują projekty skierowane do rodzin i dzieci oraz tworzą grupy robocze opracowujące cele polityk ukierunkowanych na ochronę dzieci. Ich działalność uwidoczniła zapotrzebowanie na pewne usługi wspierające rodzinę, takie jak mediacja rodzinna (spotkania rodziców, konsultacje mające na celu wysłuchanie problemów, przygotowanie do rodzicielstwa, punkty pomocowe w szkołach) czy doradztwo dla rodziców (poradnictwo, pomoc i wsparcie). Jednostki administracji regionalnej od 2005 roku odgrywają główną rolę w ochronie dziecka, a jednym z ich priorytetów jest zwiększanie solidarności wśród rodzin i dzieci. W szczególności wczesna interwencja została wyodrębniona jako obszar, którego rozwój przełoży się na lepsze wsparcie dla rodzin i większe upowszechnienie usług dla rodzin i rodziców małych dzieci borykających się z trudnościami życiowymi.

W tym kontekście Dom Rodziców jest miejscem pozwalającym rodzicom godzić życie rodzinne z obowiązkami zawodowymi. Chodzi o pomoc rodzicom wychowującym dzieci w pojedynkę czy rodzicom dotkniętym wykluczeniem społecznym we właściwym wypełnianiu obowiązków opiekuńczych. Tym samym podkreślamy wagę chronienia dzieci przed problemami wynikającymi z biedy.

Finansowanie

Dom Rodziców otrzymuje wsparcie finansowe z kilku źródeł: od władz okręgu, miasta Brest oraz biura opieki społecznej dla rodzin. Początkowo finansowanie zostało przyznane na próbny okres 14 miesięcy, teraz czas ten został wydłużony do trzech lat (do grudnia 2012).

Inne formy wsparcia

Inne formy wsparcia nie są dostępne.

⁷ Profilaktyka trzeciorzędowa polega na podejmowaniu interwencji wśród rodziców i dzieci z grup ryzyka, zmniejszając oddziaływanie czynników ryzyka.

⁸ Loi du 5 mars 2007 réformant la protection de l'enfance.

IV. Wyciągnięte wnioski

Sposób prowadzenia ewaluacji

Wszystkie zaangażowane strony, partnerzy i interesariusze podpisali porozumienie, na mocy którego projekt ma być poddany stosownej ewaluacji. Na jej czele stanie socjolog. Zorganizowano wiele spotkań technicznych określających kryteria ewaluacji w oparciu o dane jakościowe i ilościowe. Ewaluację ustalono z managerami, profesjonalistami i rodzicami. Proces ma się niedługo rozpocząć.

Ustalone kryteria:

- jak Dom Rodziców sprawdza się jako instrument wspierania rodziców,
- jak promowana jest koncepcja Domu Rodziców: spotkania partnerów,
- wykorzystanie nowych narzędzi wspierania rodziców i rodziny: praktyki w ramach projektu i poza nim.

Dane ilościowe:

- data pierwszej wizyty rodziny,
- imię, nazwisko i opis osoby towarzyszącej dziecku lub dzieciom (np. matka, ojciec, dziadkowie),
- imię, nazwisko i wiek każdego z dzieci,
- dzielnica miasta, w której rodzina zamieszkuje (miasto podzielone jest na 7 dzielnic),
- działania podjęte w Domu: wolny czas, warsztaty, wsparcie indywidualne, spotkania informacyjne,
- ilu rodziców uczestniczy w „radzie życia społecznego” i spotkaniach partnerskich,
- skąd rodzina dowiedziała się o placówce,
- ilość odebranych rozmów telefonicznych,
- ilość wykonanych rozmów telefonicznych.

Dane jakościowe:

- jakie są potrzeby i oczekiwania rodziny,
- czy ktoś rodzinie towarzyszy w czasie wizyt w Domu Rodziców
- z jakich innych usług rodzina korzysta,
- jak często rodzina zjawia się w placówce,
- w jakim stopniu rodzina angażuje się w aktywności i spotkania w ramach projektu,
- czy rodzice potrafią określić swoje potrzeby i oczekiwania,
- czy odnotowano obawy rodziców,
- w jakich okolicznościach rodzice czują się najbardziej komfortowo ze swoimi dziećmi i w roli rodzicielskiej,
- jakie korzyści i/lub luki w dostępnych usługach zauważyli rodzice i profesjonalści,
- postęp poczyniony przez rodzinę, z konkretnymi przykładami,
- promowanie działań projektowych na zewnątrz.

Główne osiągnięcia/rezultaty/wpływ/efekty i wyniki

Dom Rodziców różni się od innych projektów, ponieważ organizuje pod jednym dachem różne usługi i aktywności realizowane indywidualnie lub grupowo, a rodzice i profesjonalści wspólnie definiują konkretne potrzeby.

W związku z godzinami działania i dostępną przestrzenią, Dom Rodziców był początkowo przeznaczony dla rodziców i dzieci poniżej 6. roku życia. Obecnie część działań weekendowych i w godzinach po zajęciach szkolnych kieruje się do dzieci we wszystkich grupach wiekowych.

Dom Rodziców przyciąga coraz więcej osób, a każdy dzień jego działania to okazja dla rodzin do spotkania z innymi rodzicami i profesjonalistami.

Efekty i wpływ praktyki zintegrowanego działania na przełamywanie międzypokoleniowej transmisji biedy, na wspieranie dzieci w osiąganiu ich pełnego potencjału, na polityki krajowe

Dom Rodziców zaprasza wszystkich rodziców, niezależnie od ich pochodzenia społecznego czy kulturowego. Dwa lata doświadczenia pokazują też, że nawiązano silne partnerstwo z innymi organizacjami świadczącymi usługi na rzecz rodzin i rodziców (zob. powyżej punkt „Cele”).

Proces ewaluacyjny został omówiony z managerami, profesjonalistami i rodzicami, wkrótce zostanie wdrożony (zob. powyżej punkt „Ewaluacja”).

Efektywność kosztowa

Niedługo rozpocznie się proces ewaluacji, którego wyniki powinny być znane w grudniu 2013 r. W ramach ewaluacji oceniana będzie także efektywność kosztowa.

Potencjalne zmiany praktyki wynikające z ewaluacji

Rodzice i profesjonalści potrzebują większej przestrzeni na swoje działania, w tym także miejsca na zewnątrz. Być może okaże się też konieczne przyjmowanie większej liczby rodzin z dziećmi, niezależnie od wieku dzieci.

Przeszkody, wyzwania, trudności

Koegzystowanie osób z różnych środowisk społecznych jest niekończącym się wyzwaniem dla pracowników projektu. Pojawiające się napięcia są omawiane na spotkaniach rodziców i na spotkaniach z profesjonalistami przy współudziale wolontariuszki z ATD 4th World. Zdarza się na przykład, że rodzice nie przestrzegają zasad podstawowej kurtuazji w stosunku do siebie nawzajem, czasem brak im wrażliwości na trudne okoliczności życiowe innych, pojawia się też rywalizacja. Napięcia mogą też wynikać z przesadnych reakcji profesjonalistów na komentarze dotyczące stosowanych przez nich praktyk. Profesjonaliści oczekują od rodziców zaangażowania, czasem może to prowadzić do nieporozumień i braku akceptacji. Zdarza się też, że jeden rodzic monopolizuje uwagę pracownika projektu, co ma destabilizujący wpływ na możliwość współpracy z innymi rodzicami. Czasem profesjonalści nie mają pewności co do granic swojej roli; kiedy na przykład chcą zjeść lunch z rodzicami, z którymi współpracują, obawiają się utraty autorytetu. Podobnie kontakty towarzyskie poza kontekstem profesjonalnym mogą wzbudzać wątpliwości dotyczące nierównej jakości relacji ze wszystkimi rodzicami.

Rodzice i profesjonalści mogą jedynie starać się krok po kroku wprowadzać w życie to, czego się nauczyli, razem myśleć i działać w sytuacjach dnia codziennego. Jest to niekończący

się proces i niełatwe zadanie, ponieważ pracownicy projektu są wynagradzani przez organizację finansującą na podstawie czasu jaki faktycznie spędzają w Domu Rodziców.

Przyciągnięcie osób mierzących się z problemami społecznymi i ekonomicznymi do Domu Rodziców to nierzadko długi proces. Rodzice z tej grupy często mają obawy przed konfrontacją z grupą, nowym miejscem i osądem profesjonalistów.

Elementy, które można uznać za sukces

Dom Rodziców zapewnia rodzicom konieczne wsparcie, daje możliwość zorganizowania indywidualnych rozwiązań pomocowych w ramach podejścia zbiorowego, w oparciu o połączenie wolnego czasu i harmonogramu warsztatów.

Rodzice trafiają do Domu z polecenia znajomych lub za radą profesjonalisty, sami lub z osobą, która ich wspiera. Rodzice przychodzą się spotkać z innymi rodzicami albo poszukują nieformalnej porady profesjonalisty. Mogą uczestniczyć w proponowanych aktywnościach ze swoimi dziećmi, z innymi rodzicami albo sami w kontakcie z profesjonalistą lub wolontariuszem.

Rodzice, którzy w czasie pierwszej wizyty przychodzą poznać innych rodziców albo wziąć udział w wybranej aktywności wraz ze swoimi dziećmi przy okazji kolejnej wizyty często proszą o wsparcie indywidualne. Można tu podać dwa przykłady:

- matka adopcyjna, która miała trudności z powrotem do pracy, ponieważ jej dziecko bało się porzucenia,
- rodzina poszukująca pomocy dla 11-letniego dziecka borykającego się z fobią szkolną.

Co koniecznie robić, a czego zdecydowanie unikać

Należy maksymalizować ofertę dostępną we wspólnie spędzanych chwilach w czasie snu dzieci czy w czasie posiłków. Ten element odróżnia nasz projekt od innych usług wspierających rodziców. Jest to nowy sposób wsparcia w kontekście wczesnej interwencji, ponieważ wykorzystuje wzajemnie się uzupełniające działania polegające na wspieraniu, wysłuchaniu i współuczestnictwie. Celem jest zbudowanie zaufania pomiędzy profesjonalistami a rodzinami oraz dopasowanie świadczeń do potrzeb i życzeń rodziców.

Profesjoniści powinni elastycznie dopasowywać swoją praktykę do potrzeb rodziców. Czasem na przykład istnieje konieczność otwarcia Domu dla jednej tylko rodziny albo realizowanie pracy z rodziną poza siedzibą Domu.

V. Wdrożenie w innych miejscach

Możliwość wdrożenia/zastosowania/dostosowania/przeniesienia praktyki w inny kontekst sytuacyjny

We Francji funkcjonują inne Domy Rodziców, różniące się od siebie formą, zależnie od tego, czy działają w mieście czy na terenach wiejskich. Profesjoniści opracowujący nowe metodologie pracy często nie mogą wykraczać w ich realizacji poza mandat organizacyjny, w ramach którego funkcjonują. W Domu Rodziców podstawą są potrzeby rodziców.

Praktyki realizowane w Domu Rodziców mogą być wdrażane w dowolnym mieście, jeśli zostaną zaadaptowane do lokalnego kontekstu (politycznego, ekonomicznego i społecznego).

Elementy niepodlegające zmianom

Tego typu projekt:

- musi sprzyjać tworzeniu relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi i innymi osobami w podobnej sytuacji,
- nie może zajmować miejsca rodziców czy innych organizacji,
- musi być otwarty dla wszystkich rodzin (w granicach możliwości projektu),
- musi promować ideę współodpowiedzialności rodziców i profesjonalistów,
- musi promować zaangażowanie rodziców w życie projektu, szczególnie w przypadku rodziców borykających się z głębokim wykluczeniem społecznym,
- musi wciąż ułatwiać nowym rodzinom dostęp do swoich usług.

Należy przestrzegać pewnych podstawowych zasad. Dom Rodziców ma być:

- miejscem realizacji profilaktyki dla wszystkich rodziców i dzieci,
- miejscem współuczestnictwa i wymiany umiejętności pomiędzy rodzicami, przy pomocy profesjonalistów reprezentujących różne środowiska,
- ciepłym, gościnnym miejscem proponującym codzienne zajęcia w domu przypominającym dom zamieszkiwany przez rodzinę,
- miejscem gwarantującym swobodę i poufność,
- miejscem, które bez zgody rodzica nie przekazuje informacji o rodzinie innym instytucjom.

Elementy, które mogą zostać przystosowane do innych uwarunkowań/kontekstów sytuacyjnych

Praktyki mogą być dostosowane do lokalnego kontekstu zależnie od istniejących w danym miejscu partnerstw. Biorąc jednak pod uwagę, że projekt opiera się na wykorzystywaniu umiejętności poszczególnych rodziców, różnorodność grup społecznych jest kluczowa z punktu widzenia budowania solidarności i stawiania rodziców w centrum procesu wychowywania dzieci.

Warunki decydujące o możliwości zastosowania praktyki w innym miejscu lub przystosowania jej do innych okoliczności

Pierwszym krokiem przed zaadaptowaniem rozwiązań do nowego kontekstu powinna być ocena istniejących praktyk i innych organizacji działających w okolicy. Dom Rodziców powinien być zintegrowany z siecią społeczną i oparty na silnych partnerstwach.

Partnerstwo z ATD 4th World i prowadzone przy udziale tej organizacji wstępne szkolenie zmusiło profesjonalistów do przemyślenia stosowanych dotychczas praktyk. Takie przygotowawcze szkolenie jest teraz uznawane za nieodzowny wymóg, szczególnie w przypadku profesjonalistów, którzy będą mieli do czynienia z rodzicami żyjącymi w skrajnej biedzie.

Kluczowy jest współudział kompetentnego wolontariusza, który pracuje z rodzicami, przygotowując ich na spotkanie z profesjonalistą. To na tym etapie rodzice wyrażają swoje życzenia i opisują je na piśmie. Skutkuje to większym zaangażowaniem rodziców w życie projektu.

Podsumowując, elementy składające się na etos Domu Rodziców to:

- poznanie przez profesjonalistów potrzeb i życzeń rodzin z okolic Brestu,
- wiedza na temat innych świadczeń dostępnych w Breście i świadomość innowacyjnych rozwiązań w całej Francji,
- stosunkowo długa faza wprowadzająca przed uruchomieniem projektu,
- partnerstwo pomiędzy ATD 4th World a Stowarzyszeniem, istniejące jeszcze przed rozpoczęciem projektu,
- uznanie osiągnięć ATD 4th World przez Stowarzyszenie,
- wsparcie miejscowych instytucji,
- wspólna edukacja/szkolenie,
- obecność przedstawiciela ATD 4th World, służącego doświadczeniem w pracy z rodzinami w najtrudniejszych okolicznościach życiowych; ułatwiającego rodzicom wyrażenie własnego zdania i odegranie swojej roli w kierowaniu Domem.

The Parents' House, Brest, France

The 'Parents House' is a new type of educative support for families in and around the city of Brest in North-West France. Launched in 2009, it is open to all parents in need of help, support or someone to listen to them, including those living in the most precarious situations. Professionals do not deliver a theory for bringing up children but propose a framework for parenthood aimed at enabling parents to provide satisfactory living conditions and stimulation for their children. The project is an early intervention and prevention facility that builds on parents' competences and encourages social solidarity. Several local authorities and organisations are involved as partners and stakeholders.

KEYWORDS:

PARENTS, SUPPORT, PARENTING, INTERVENTION, PREVENTION, SKILLS